

μας κ' είναι άνδρς άμάραντος, πολύκλωνος, πού πάντοτε βλασταίνει και καρπίζει στα δροσερά, στα ροδινά, στα μυρωμένα χείλη Σας.

'Ελληνίδες μαζί μας έλάτε, τó ψέμα να ρημάξουμε και κείνους πού τó θέλουν. 'Ελάτε να συντριψουμε τις άλυσίδες τις βαριές πού σφιχτοδέχουν μ' άποριά τή σκέψη τήν εδύγιστη κ' έλάτε θρόνυματα να κάνουμε τάμπόδια τά πανύψηλα πού δέν αφήνουν τήν 'Ελλάδα μας να δράμη προς τήν Νίκη και τή Δόξα της.

'Ελληνίδες, τόν πεισματάρη δάσκαλο και τόν καλόγερο τόν άχαρο μισήστε κ' έλάτε για να φτιάσουμε μιá πλάση παναιώνια και πανούμνηστη, πού νάχη τήν 'Αλήθεια όήγισσα και τή Ζωήν άφέντρα.

'Ελληνίδες, μαζί μας έλάτε, άπάνω στα παλιά τά λείψανα τού κόσμου τού άρχαίου τά θέμελα να χτίσουμε καινούργιας 'Ρωμοσύνης, θανματουργής και άσπιλης, άπέραντης κι άσάλευτης και όλο φώς κι άγέρα.»

ΝΙΚΟΣ Α. ΒΕΗΣ

ΟΙ ΓΛΩΣΣΑΝΑΚΑΤΟΙ

Ξέρετε πολύ καλά πώς δέν είναι δυό μονάχα οι δρόμοι πού ακολουθούν στη γλώσσα οι αγράφοντες στην ελεύτερη και στη δούλη 'Ελλάδα, ό δρόμος δηλαδή τού μεγάλου Ψυχάρη κι' ό δρόμος τού Μιστριωτο-Χατζηδάκι. Είναι και μιá στενή κι' άνώμαλη σκισμάδα ανάμεσα σ' αυτούς τούς δυό δρόμους. 'Απ' αυτή τή σκισμάδα αγαπούν να περνούν μερικοί, πού άκουσα πολλούς να τούς χαρακτηρίζουν ή ως συγκαταβατικούς ή ως άναποφάσιστους ή ως φοβιτσιάριδες. 'Εγώ, να σας πώ τήν αλήθεια, τούς γλωσσανάκατους αυτούς τούς παίρνω για γελοίους. Οι καημένοι! 'Ενώ τή μιá θαμάζουν τόν Ψυχάρη και τήν άλλη τó Χατζηδάκι, μήτε με τó κόμμα τού ενός θέλουν να συνταχτούν μήτε με τó κόμμα τού άλλου. «Κ' οι δυό, μούλεγε κάποιος γλωσσανάκατος, μού φαίνεται πώς έχουνε δικίο ως προς τó ζήτημα τής γλώσσας, μά έμεις με κανένος κόμμα δέν είμαστε· έμεις ακολουθούμε στη γλώσσα τή αμέσση δδόν». — Μά τί «μέσση δδόν»; 'Σ τó γλωσσικό ζήτημα δέν ταιριάζει ή συμβουλή τού 'Αριστοτέλη 1) γιατί ή δημοτική γλώσσα είναι ή αλήθεια κ' ή άκαθαρτη καθρεύουσα τó ψέμμα. Δέν πιστεύω λοιπόν ό 'Αριστοτέλης, ό πιό μεγάλος ίσως νοός τής ανθρωπότης όλης, ό άκούραστος φιλόσοφος πού ξόδεψε τή ζωή του όλη για τήν εύρεση και τόν προσδιορισμό τής αλήθειας, δέν πιστεύω να μας συμβουλεύη ν' ακολουθούμε ένα δρόμο πούναι ανάμεσα στην αλήθεια και στην ψευτιά, ή, αν αγαπάτε, τά μισά άπ' όσα λέμε νάναι αλήθειες και τά μισά ψέμματα. 'Όχι, κύριοι γλωσσανάκατοι, αυτά πού λέτε είναι άνοησίες και τά καμώματά σας γελοία. Σήμερα άνακατώνετε τήν καθρεύουσα — καμιά φορά και τήν άρχαία — με τή δημοτική αύριο μεθαύριο μπορεί να φανή κανένας πιό τολμηρός όπαδός σας, πού να ζητήσει ν' άνακατέψη και μερικά σανσκριτικά ή λατινικά ή γαλλικά μέσα στη γλωσσολογική σαλάτα σας για ποικιλία και τότες ή κομωδία πού παίζετε φτάνει στο ζενίθ τού γελοίου.

'Ενας άλλος γλωσσανάκατος μούγραφε από τήν 'Αθήνα: «έμεις θέλουμε και προσβέουμε τή γλωσσική ανεξαρτησία· ό καθένας μπορεί να γραφή όπως θέλει ακολουθώντας τó τυπικό και τή γραμματική

άλλοτε τής καθρεύουσας κι' άλλοτε τής δημοτικής». Καλέ, τί λέτε; Πρώτα πητέ μου, παρκαλώ, τί θα πη γλωσσική ανεξαρτησία, ή σεις γλωσσανάκατοι ανεξάρτητα απνεύματα»; 'Επειτα πητέ μου, στο Θεό σας, ή σεις φιλελεύτεροι κι' άνυπόταχτοι γλωσσανάκατοι καλλιτέχνες, μπορεί κανείς να διαβάση αυτές τις γραμμές, πούναι παρμένες από μιάν άδημοσίευτη συλλογή δηγημάτων ενός γλωσσανάκατου φίλου μου, και να μη ξεκαρδιστῆ στα γέλια; Θέλω να μου πῆτε τήν άκραν αλήθεια.

«Τόν 'Αβγουστον άγει τήν επείτιον γιορτή τού τó χωριούδάκι τó τρισούδαμον. Σέ λιαν άπομεικρυμένα χρόνια πλησίον τού χωριού αύτουνού ήταν ένας ναϊσκος τού 'Απόλλωνα. Στην ίδια θέση άκριβώς άνηγέρθη δαπάναις πεντέξη τσελιγκάδων μυριόπλουτων ναός τ' 'Αη Παντελεήμονα μεγάλος άκούντως και μ' ένα περιβόλι σύνδενδρον, πού τόν περιβάλλει δικην άγκαλιās μητρικής. Όσα ώμορφιά!».

'Ε, έχω δικίο, άγαπητέ «Νουμά» να θεωρώ γελοίους τούς γλωσσανάκατους;

ΜΙΚΗΣ ΜΕΓΙΣΤΕΑΣ

ΘΕΑΤΡΙΚΑ

'Η 'Ιφιγένεια— Η κυρά τῆς θάλασσας.

Μετρημένοι στα δάχτυλα είναι οι θεατές στην επανάληψη τής «'Ιφιγένειας» τού Γκαίτε από τó θέατρο Οικονόμου. Κ' είναι κρίμα μεγάλο γιατί και τó έργο είναι άπ' τά σπουδαιότερα τού μεγάλου ποιητή, και τó παίξιμο τού θιάσου άρκετά καλό. Ξέρουμε τί θα μας πούνε πάλι· ότι τόσο βαρεία έργα δέν είναι για καλοκαίρι· μά μήπως και τó χειμώνα οι θεατές είναι περισσότεροι ή τó ενδιαφέρο μεγαλύτερο; Δέ βαρειέστε, ό κόσμος εδώ συνείησε να μορφώνη τó γούστο του μ' ό,τι χυδαιότερο τού παρουσιάζουν και να καταπίνει ήδονικά τά γεννήματα τής καπηλικής μούσας τών δρόμων, χαζεύοντας άνόητα μπρός στα θεάματα τών πατριωτικών παραλογισμών.

*

Τήν «'Ιφιγένεια» ό Γκαίτε έγραψε σε πεζό όταν βρισκονταν ακόμα στο Weimar κ' εκεί πρωτοπραστάθηκε στα 1779. 'Η παράσταση εκείνη είχε τούτο τó εξαιρετικό ότι ό ίδιος ό Γκαίτε ύποκρίθηκε τόν 'Ορέστη. 'Αργότερα στη Ρώμη τó 1787 ξανάφτιαξε τήν τραγωδία του σε λαμβικό πεντάμετρο. 'Ολόκληρη ή ύπόθεση είναι φυσικά παρμένη άπ' τήν 'Ελληνική παράδοση, κατάφερε όμως ό Γκαίτε να δώσει στο έργο του ξεχωριστή μορφή, και ψυχή νέα. Για τούτο ή 'Ιφιγένεια του δέν είναι ελληνική, μά Γερμανίδα και χριστιανή. Και στο τεχνικό ακόμα μέρος τής τραγωδίας του σμίγεται ή κλασική μορφή με τó νέο πνεύμα, ή άρχαία 'Ελληνική πνοή, με τή Γερμανική αίσθηση. Τά πρόσωπά του δέν έχουν τόπο τήν τραγική απλότητα πού είναι χαρακτηριστικό τής παλιās τραγωδίας, όσο τή σύνθετη ψυχή τής νεώτερης τέχνης, και τούτο ίσως γιατί μισά σ' ελληνικά κορμιά μιλούν Γερμανικές καρδιές.

'Υστερα άπ' τó πρώτο μέρος τού Φάουστ, ή κριτική άναγνωρίζει τήν 'Ιφιγένεια ως τó έξοχότερο ποιητικό έργο τού Γκαίτε.

*

Σ' άλλη στήλη συνεργάτης τού «Νουμά» δίνει κριτική άνάλυση τής «Κυράς τής Θάλασσας». Για τó έργο λοιπόν δέν έχουμε να γράψουμε τίποτα· λίγα μόνο θέλουμε να πούμε για τήν παράσταση 'Όταν ό 'Ίψεν άρχισε σιγά σιγά να ξεπλώνεται στην Ευρώπη και θόρυβος πολύς στ' όνομά του γινότανε,

λος ό κόσμος φώναζε πώς ό συγγραφέας αύτός είναι όλότελα άκατανόητος έξω άπ' τή πατρίδα του, κι' ότι στα έργα του μετά ζωγραφίζει μόνο τή Νορβηγική ψυχή με τή συγνεφιασμένη Τέχνη του πού είναι άπλησίαστη παντού και περισσότερο ακόμα στα μεσημβρινά κλίματα. 'Η ιδέα αύτή όσο κι' αν καθάριστηκε από διάφορους άξιους κριτικούς πού άνάλαβαν να φωτίσουν τó έργο τού 'Ίψεν, μένει ακόμα ριζωμένη στην Ευρώπη, και δώ πολύ περισσότερο πιστεύεται από ανθρώπους πού λίνε πώς μελέτησαν κι' όλα τήν τέχνη τού μεγάλου Νορβηγού. 'Ότι ό 'Ίψεν γράφοντας τά έργα του είχε για μοντέλο τούς πατριώτες του δέν είναι ζήτημα, μά είναι φυσικό πάλι να πιστεύουμε ότι οι άνθρωποι πού ζούνε στον ίδιο με μας πλανήτη, και πού γύρω στα ίδια πάθη, στις ίδιες ήθικές ή σωματικές άρρώστειες, στους ίδιους πόθους κ' έρωτες σέρνουν τή ζωή τους, έχουνε διαφορετική από μας ψυχή, αίστάνονται άλλιώς, κουνιούνται τελοσπάντων κι' ενεργούνε σαν πλάσματα άλλου κόσμου.

'Ότι ή Τέχνη του είναι συγνεφιασμένη, σκατεινή, άκατανόητη πώς μπορούμε να τó πούμε, όταν σε κάθε λέξη τού διαλόγου του, σε κάθε κίνημα τών ήρώων του, σε κάθε σκηνοϋλα ως και στην πιό άσήμαντη ακόμα προσπάθει περισσότερη, καλύτερη, δυνατότερα να μας φωτίση τούς χαρακτήρες του, να μας τούς ζωντανέψη, να μας τούς κάνει να κουνιούνται, και να ενεργούν για να μας δώσει· έτσι τή πιστότερη τήν αληθινότερη άναπαράσταση τής ζωής των; 'Ο συμβολισμός του πού και πού μας ξαφνιάζει, μά ό 'Ίψεν δέν κρεμάει ποτέ τά πρόσωπα του άπ' τó σύμβολο για ν' άναγκαστούμε να φωτίσουμε τόν με τάλλο. Τίποτα δέν είναι άψυχο, χωρίς ζωή, μέσ' στα δράματά του για να πεσίσουμε να καταλάβουμε τó σύμβολο και να ζωντανέψουμε έτσι τó πρόσωπο. 'Όλα όσα στη σκηνή άπάνου φαίνονται είναι φυσικά, ανθρώπινα.

*

'Ο 'Ίψεν για να φανεί ποιός πραγματικά είναι θέλει πρώτα ύπόκριση τέλεια, σκηνοθεσία πιστή προς τις οδηγίες του, και προσοχή μεγάλη τών θεατών άπ' τήν άρχή εις τó τέλος τής παράστασης ώστε τίποτα ούτε συλλαβή να μη χάνη κανείς, ούτε κίνημα ελάχιστο τών ήθοποιών να μη τού ξεφύγη. Πράγματα όλα άδύνατα για τó θεατρά μας και για μεγαλύτερο μέρος τού κοινού όλου τού κόσμου. Θέλει ακόμα και κάποια θεατρική μόρφωση πού δέν τή δίνει τó άτελεύτητο κομπολόι τής φραντζέλικης φάρσας. Γι' αύτό ό 'Ίψεν δέν είναι για μας, καθώς δέν είναι και για τó διεφθαρμένο κοινό τής εύκολης συγκίνησης τών δραμάτων τού Σαρδού κι' αύτου τού Ροστάν, καθώς και τής λοιπής σειράς τών γλυκοαισθηματικών συγγραφέων. 'Αν οι σκιές τών θεατών τού Αίσχύλου και τού Σοφοκλή μπορούσαν ν' άκούσουν σήμερα έργο τού 'Ίψεν, δέ θα βρισκανε μ' όλη τή λαμπράδα τού ρεγγαριού και τήν ξαστεριά τού γαλανού ύφρανού μας, τήν ψυχή τών ήρώων του Νορβηγική και τή τέχνη του συγνεφιασμένη.

*

Ευγενικά ή προσπάθεια τών ήθοποιών τού Βαριετιέ για να ζωντανέψουν τó έψενικό έργο, καθώς και τού κ. Οικονόμου ή άπόφασή του να μας δώσει στη σκηνή του ένα τέτοιο ποιητή. Τούς συχαίρουμε όλους για τή προσπάθει τους αύτή και ξεχωριστά τήν «Κυρά τής Θάλασσας» — Κοτοπούλη. Να πούμε ότι πέτυχε στο δυσκολώτατο ρόλο της θα πούμε πολύ, να πούμε πώς απέτυχε θα είμαστε άδικοι. Προσπάθησε κ' ή προσπάθειά της είναι πολλών, πολλών ε-παίνων άξια.

(1) 'Αριστ. 'Αθ. Εύδ. Β. 3,